

VIETNAMSKÁ KOMUNITA: NOVÁ MENŠINA NA SLOVENSKU¹

Slovensko, tak ako každá krajina, sa prirodzene mení. Po prvý raz tak môžeme sledovať, ako sa komunita, ktorej členovia na územie našej krajiny prišli až počas novodobej histórie, usiluje o oficiálne uznanie zo strany štátu. Úspech alebo neúspech vietnamskej komunity pri snahe o jej uznanie za národnostnú menšinu je dôležitý nielen pre členov tejto menšiny. Tento proces nám totiž všetkým môže ukázať, ako v súčasnosti na Slovensku vnímame menšiny ako také.

27. mája 2022 začala Rada vlády pre ľudské práva, národnostné menšiny a rodovú rovnosť proces, ktorý môže eventuálne vyústiť v oficiálne uznanie vietnamskej komunity na Slovensku ako národnostnej menšiny. Žiadosť smerom na tento orgán podali zástupcovia šiestich organizácií reprezentujúcich Vietnamcov na Slovensku. Vietnamská komunita sa o uznanie štatútu národnostnej menšiny pokúša už niekoľko rokov,² pričom uznanie považuje predovšetkým za dôležitý symbolický prejav prijatia zo strany väčšinovej spoločnosti. Rada vo svojom uznesení poverila Ústav etnológie a sociálnej antropológie Slovenskej akadémie vied preskúmaním tejto žiadosti, a tiež odporučila prizývať zástupcu vietnamskej komunity na zasadnutia svojho Výboru pre národnostné menšiny a etnické skupiny, nateraz ako pozorovateľa bez hlasovacieho práva.³

Týmto krokom poradný orgán vlády po prvý raz signalizoval otvorenosť pristúpiť k udeleniu štatútu národnostnej menšiny tzv. **novej menšine**. Ide o menšiny, ktoré sa na územie štátu dostali až počas novodobej histórie – teda v priebehu 20. storočia – v kontraste s tzv. autochtónnymi menšinami, ktoré v štáte žijú už po stáročia. Pokus o uznanie novej (neautochtónnej) menšiny je na Slovensku zatiaľ unikátny. Aj bezprostredne posledná menšina, ktorá zatiaľ na Slovensku získala postavenie národnostnej menšiny, je autochtónna. Ide o srbskú menšinu, ktorej bol takýto štatút pridelený v roku 2010. Uznanie bolo podmienené kladným stanoviskom Slovenskej akadémie vied, odvolávajúcim sa práve na autochtónnosť tejto menšiny na Slovensku.⁴

¹ Za pripomienkovanie textu ďakujeme Kvet Nguyen a Miroslave Hlinčíkovej.

² <https://domov.sme.sk/c/7307003/vietnamka-pomohlo-by-nam-uznanie-za-mensinu.html>

³ https://www.radavladyp.gov.sk/share/RVLP/uznesenia_rady_41.pdf?csrt=17748792161123992723

⁴ https://lr.v.rokovania.sk/data/att/95818_subor.rtf

Prístup uvedených orgánov štátu k vietnamskej komunite možno považovať z hľadiska menšinovej politiky za pozitívny, naznačujúci ich ochotu flexibilne reagovať na reálne dianie v spoločnosti. Podobným spôsobom postupovala aj susedná Česká republika, ktorá menovala zástupcu vietnamskej komunity za stáleho člena Rady vlády pre národnostné menšiny už v roku 2013, čo bolo považované za ekvivalentné jej uznaniu.

Cieľom našej analýzy je stručne načrtnúť obraz vietnamskej komunity na Slovensku, poskytnúť návrhy pre ďalšie pokračovanie procesu jej uznania, a čiastočne aj odporúčania pre eventuálne nastavenie menšinovej politiky vo všeobecnosti.

Vietnamská komunita na Slovensku

Príslušníci vietnamskej komunity sú súčasťou slovenskej reality už vyše pol storočia: prví Vietnamci do Československa prichádzali už od 50. rokov 20. storočia na základe medzivládnych dohôd, ktorých cieľom bolo pomôcť ekonomike Vietnamu prostredníctvom vzdelávania a školenia odborníkov.⁵ Je nutné konštatovať, že táto pomoc bola obojstranná: Československo za ňu zas v podobe nízkokvalifikovaných robotníkov z Vietnamu získalo pomerne lacnú pracovnú silu, v niektorých odvetviach výroby nenahraditeľnú.⁶ Prvé generácie Vietnamcov sa tak v niekoľkých vlnách na územie Slovenska dostali dôsledkom štátom organizovaného programu riadenej migrácie, hoci tieto programy mali mať pôvodne iba krátkodobý charakter.

Ich situácia sa zmenila pádom komunistického režimu, kedy mnohí z nich prišli o prácu a museli sa vrátiť do Vietnamu, či dôsledkom otvorenia hraníc odišli do iných európskych krajín.⁷ Veľa z nich však na Slovensku ostalo, pričom sa museli adaptovať na nové podmienky – odkiaľ vychádza aj tradičné vnímanie Vietnamcov na Slovensku ako maloobchodníkov, keďže

⁵ Napr. Dohoda o hospodárskej, vedeckej a technickej spolupráci medzi Československom a Vietnamskou demokratickou republikou (1955); Dohoda o vedecko-technickej spolupráci (1956), či neskôr Dohoda medzi vládou ČSSR a vládou Vietnamskej demokratickej republiky o odbornej príprave občanov VDR v československých organizáciách (1974). STRACHOŇ, D. (2018) *Svaz Vietnamců v Brně jako prostředek integrace: bakalářská práce*. Brno: Masarykova univerzita.

⁶ BROUČEK, S. (2006) „Hledání důvěry: vietnamské etnikum v prostředí české majoritní společnosti“. *Kultura – společnost – tradice II*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, str. 131 – 168.

⁷ HLINČÍKOVÁ, M. (2011) *(Ne)viditelní imigranti – Vietnamci na Slovensku*. Multikulti.sk.
https://www.equityoz.sk/app/webroot/media/content/files/vietnamci_na_slovensku.pdf

podnikanie pre nich znamenalo jednu z mála možností, ako v krajine ostať legálne.⁸ Zmenil sa taktiež charakter migrácie, ktorú možno od roku 1989 považovať za spontánnu migráciu s cieľom zlepšenia životných podmienok, keďže ekonomická situácia na Slovensku ostala priaznivejšou ako vo Vietname.⁹

Vietnamskú komunitu na Slovensku a okolitých štátoch na základe týchto rozdielov všeobecne možno členiť na tri skupiny: prvá skupina zahŕňa ľudí, ktorí sem prišli pred pádom komunistického režimu; druhá skupina zase tých, ktorí sa na Slovensko dostali až po roku 1989.¹¹ Poslednú skupinu tvorí najmladšia generácia, ktorá sa tu už narodila a aj vyrástla. Dôsledkom ich jedinečných životných trajektórií čelí každá skupina špecifickým problémom.

V rámci sčítania obyvateľstva v roku 2021 si vietnamskú národnosť označilo spolu **3282 ľudí** (2793 z nich ako prvú, 489 ako ďalšiu národnosť). Z tejto skupiny je 1804 občanov Slovenska, a ostatných 1748 tvoria ľudia s iným štátnym občianstvom.¹² Dáta zo sčítania naznačujú, že Vietnamcov je na Slovensku pomerne viac ako niektorých oficiálne uznaných menšín. Ide o moravské (2049 osôb), chorvátske (2001), srbské (1866), židovské (1838) a bulharské (1552) národnostné komunity.

Národnosti Slovenska	
Maďarská	456154
Rómska	156164
Rusínska	63556
Česká	45711
Ukrajinská	11037
Nemecká	8573
Ruská	8116
Poľská	5282
Goralská	5273 ¹⁰
Vietnamská	3282
Moravská	2049
Chorvátska	2001
Srbská	1866
Židovská	1838
Bulharská	1552

⁸ WILLIAMS, A. a BALÁŽ, V. (2005) „Vietnamese Community in Slovakia“. *Sociológia* 37 (3), str. 249 – 272.

⁹ MARTÍNKOVÁ, Š. (2008) „Sociabilita vietnamského etnika v Praze“. In: UHEREK, Z. et al. (eds.) *Cizinecké komunity z antropologické perspektivy: vybrané prípady významných imigračných skupín v Českej republike*. Praha: Etnologický ústav AV ČR, str. 167-210.

¹⁰ Goralská komunita nie je na Slovensku v súčasnosti uznaná ako národnostná menšina, jej členovia sa však snažia o dosiahnutie tohto štatútu. V rámci sčítania obyvateľstva viedli goralské organizácie kampaň na značenie (aj) tejto národnosti formou dopísania slova „goralská“ na otázku na národnosť resp. ďalšiu národnosť. Urobilo tak 5273 ľudí.

¹¹ DAOVÁ, V. (2013) *Kultúrna integrácia Vietnamcov v stredoeurópskom kontexte: dizertačná práca*. Brno: Masarykova univerzita.

¹² V rámci sčítania obyvateľstva sa sčítavajú aj cudzinci „zdržujúci sa na území Slovenskej republiky v rozhodujúcom okamihu sčítania“ (Zákon č. 263/2008 o sčítaní obyvateľov, § 2 ods. 1.). Dokopy sa v roku 2021 sčítalo 58498 ľudí s inou ako slovenskou štátnou príslušnosťou. Cudzinecká polícia však eviduje takmer dvakrát väčší reálny počet cudzincov s prechodným alebo trvalým pobytom na Slovensku, vyše 111 tisíc. Dá sa domnievať, že ostatných 53 tisíc cudzincov na Slovensku sa nesčítalo.

Nie je to však celý rozsah vietnamskej komunity na Slovensku, mnoho Vietnamcov žijúcich na Slovensku v týchto dátach z rôznych dôvodov zastúpených nie je. Zástupcovia komunity pracujú s vyšším odhadom, okolo 6500-7000 ľudí.¹³ Rozdiel môžu tvoriť ľudia s pobytom na Slovensku, ktorí sa do sčítania nezapojili. Podľa štatistík Úradu hraničnej a cudzineckej polície bolo k 31. decembru 2021 na Slovensku celkom **7235 ľudí** vietnamskej štátnej príslušnosti s trvalým či prechodným pobytom.¹⁴ Vo finále teda môžeme rátať s tromi štatistickými zložkami vietnamskej komunity na Slovensku: tí, ktorí majú slovenské občianstvo (1804 ľudí), tí, ktorí nemajú občianstvo, ale sčítali sa (1748), a tí, ktorí nemajú občianstvo a ani sa nesčítali (5487). Zrátaním týchto počtov sa dostávame k finálnemu číslu 9039. Aj popri nepresnostiach tejto metodiky môžeme rátať s finálnym **odhadom 9 tisíc Vietnamcov na Slovensku**.¹⁵

Sčítanie 2021 po prvý raz zisťovalo okrem národnosti aj ďalšiu národnosť, čím okrem realistickejšieho zaznamenania veľkosti menšín na Slovensku poskytuje aj ďalšie cenné náhľady do chápania ich etnickej sebaidentifikácie. V súvislosti s touto možnosťou bola najčastejšie uvedená kombinácia slovenskej národnosti ako prvej a vietnamskej národnosti ako druhej – túto možnosť označilo spolu 412 ľudí. Naopak vietnamskú národnosť ako prvú a slovenskú ako ďalšiu potom označilo dokopy 309 ľudí. Dá sa teda konštatovať, že možnosť uviesť obe národnosti využili ľudia, ktorí sa cítia byť rovnako aj Slovákmi. Väčšina ľudí vietnamskej (prvej) národnosti ako svoj materinský jazyk označila vietnamčinu (2429), pomerne malá časť slovenčinu (274). Naproti tomu 398 ľudí slovenskej (prvej) národnosti označilo za svoj materinský jazyk vietnamčinu.

Geograficky sú Vietnamci na Slovensku zastúpení vo všetkých krajoch, najviac ich je v Bratislavskom (1104) a Košickom (591) kraji, najmenej naopak v Trenčianskom (150) a

https://www.minv.sk/swift_data/source/policia/hranicna_a_cudzinecka_policia/rocenky/rok_2021/2021-rocenka-UHCP-SK.pdf

¹³ <https://www.ta3.com/clanok/237214/rada-vlady-odsuhlasila-oficialne-uznanie-vietnamskej-narodnostnej-mensiny-na-slovensku>

¹⁴ 5176 z nich má prechodný, a 2059 trvalý pobyt.

¹⁵ K číslu 5487 sme sa dostali odrátaním počtu ľudí s cudzím občianstvom a vietnamskou národnosťou, ktorí sa objavili vo sčítaní (1748 ľudí) z celkového počtu ľudí s vietnamskou štátnou príslušnosťou na Slovensku (7235 ľudí). Uvedomujeme si, že môžu existovať ľudia s inou ako slovenskou alebo vietnamskou štátnou príslušnosťou, ktorí sa vo sčítaní hlásili k vietnamskej národnosti. Niektorí členovia vietnamskej komunity mohli tiež značiť neznámu národnosť či neznáme občianstvo. Dá sa ale predpokladať, že ide o marginálny počet ľudí, ktorí by navyše iba navýšili veľkosť komunity.

Žilinskom kraji (172). Rovnako možno Vietnamcov nájsť takmer vo všetkých okresoch Slovenska, vo veľkých mestách, ale aj menších obciach.

V rámci Bratislavského kraja je najvyššie zastúpenie vietnamskej komunity v mestských častiach Bratislavy Nové Mesto (290 ľudí), Rača (177), Ružinov (169), a Vajnory (120), či mimo hlavného

mesta v Malackách (51), Chorvátskom Grobe (48) a Ivanke pri Dunaji (43). Jadro vietnamskej komunity na Slovensku aj naďalej ostáva **koncentrované v okolí priemyselného areálu Istrochem** (hovorovo Dimitrovka či Dynamitka) v Novom Meste a okolitých mestských častiach. Vietnamská komunita tu žije už od 80. rokov, kedy sem prišli ako pracovníci závodu, a odvtedy sa stali stálou, hoci často prehliadanou súčasťou tohto miesta. Práve na príklade obyvateľov z okolia Dimitrovky etnologička Miroslava Hlinčíková priblížila špecifickú situáciu vietnamskej komunity na Slovensku, ktorú nazýva „neviditeľnou“. Vietnamská a slovenská komunita tu spolu dlhodobo žijú na jednom mieste, no ich životy ostávajú permanentne oddelené. Existujú vedľa seba akoby paralelne, bez väčších stretov umožňujúcich im nadviazať medzi sebou bližšie vzťahy: „vedia o sebe, no nepoznajú sa“. Vietnamci podľa nej nie sú považovaní za skutočnú, plnohodnotnú súčasť komunity a sú akceptovaní len vtedy, ak ostávajú „na svojom mieste“, nespôsobujú žiadne problémy a smerom ku väčšine nevzťahujú akékoľvek kolektívne požiadavky.¹⁶

Zastúpenie vietnamskej komunity v krajoch			
Kraj	Obyvatelia	Vietnamci	Podiel
Bratislavský	719537	1104	0.15%
Trnavský	566008	382	0.07%
Trenčiansky	577464	150	0.03%
Nitriansky	677900	386	0.06%
Žilinský	691613	172	0.02%
Banskobystrický	625601	225	0.04%
Prešovský	808931	272	0.03%
Košický	782216	591	0.08%
Slovensko	5449270	3282	0.06%

Najväčšie vietnamské komunity na Slovensku		
Lokalita	Obyvatelia	Vietnamci
Bratislava - Nové Mesto	44458	290
Košice - Sídliisko KVP	22241	225
Bratislava - Rača	25733	177
Bratislava - Ružinov	81004	169
Bratislava - Vajnory	6079	120
Komárno	32967	90
Nitra	78489	85
Poprad	49855	64
Malacky	18935	51
Prešov	84824	50
Spišská Nová Ves	35431	50

¹⁶ HLINČÍKOVÁ, M. (2015) „The Social Integration of Vietnamese Migrants in Bratislava: (In)Visible Actors in Their Local Community“. *Central and Eastern European Migration Review Vol. 4, No. 1*, str. 41–52.

V Košickom kraji je zďaleka najviac ľudí vietnamskej národnosti v krajskom meste Košice, a to špecificky v mestskej časti Sídliisko KVP (225 ľudí, čo z neho robí po Novom Meste druhé najpočetnejšie sídlo komunity v krajine), a v menšej miere aj v mestských častiach Západ (47) a Barca (38) a v mestách Spišská Nová Ves (50), Trebišov (35) a Michalovce (31). Rovnako aj v tomto kraji má vietnamská komunita dlhú tradíciu – jej členovia sem prichádzali pracovať napríklad do Východoslovenských železiarní už za komunistického režimu.¹⁷

Súčasný stav vietnamskej komunity na Slovensku

Keďže doposiaľ vietnamskej komunite štatút národnostnej menšiny nebol uznaný, nemá žiadne kultúrne, politické, ani jazykové práva, ktoré by jej z tohto postavenia plynuli. Rozvoj komunity tak v plnej miere stojí iba na jednotlivých členoch komunity, ktorí sa navzájom združujú a **svojpomocne snažia riešiť svoje problémy**. Na Slovensku takto Vietnamcov zastrešuje niekoľko spolkov a združení, ktoré do istej miery supľujú rolu štátu pri podpore menšiny, ako napríklad Vietnamská komunita na Slovensku a Únia vietnamských žien na Slovensku, či špecifickejšie zamerané subjekty Slovensko-vietnamská obchodná komora a Združenie vietnamských podnikateľov v SR. Tieto organizácie pravidelne poskytujú informácie o zmenách v zákonoch a predpisoch ohľadom pobytu a podnikania cudzincov na Slovensku, organizujú rôzne podujatia a celkovo zastrešujú komunitný život Vietnamcov na Slovensku.

Osobitným problémom vietnamskej komunity, vyplývajúcim okrem iného aj z jej neuznaného menšinového postavenia, je **otázka jazyka**. Na jednej strane tu možno spomenúť rozdielnu mieru adaptácie slovenského jazyka medzi jednotlivými časťami komunity: zatiaľ čo väčšina Vietnamcov, ktorí na Slovensko prišli počas komunizmu v mladom veku si prešlo formálnymi jazykovými kurzami a slovenčinu tak väčšinou ovládajú, druhá vlna, ktorá prišla po roku 1989 (väčšinou už v dospelosti), má s jazykom väčšie problémy.¹⁸ Jazyková bariéra je pre nich preto významným faktorom brániacim úspešnej integrácii do väčšinovej spoločnosti.¹⁹ Strešné organizácie sú pre nich v tomto smere dôležitými sprostredkovateľmi informácií, ako aj oporou pri komunikácii s úradmi. Poskytujú taktiež napríklad aj kurzy slovenského jazyka zamerané na potreby každodennej komunikácie členov komunity.

¹⁷ <https://spectator.sme.sk/c/22852755/the-vietnamese-campaign-for-their-rights-we-belong-here.html>

¹⁸ Daová 2013

¹⁹ Hlinčíková 2011

Na druhej strane však sledujeme aj opačný problém, a to u tretej časti komunity, teda u tých Vietnamcov, ktorí sa na Slovensku narodili a aj tu vyrástli. Keďže táto skupina od malička navštevovala slovenské školy, slovenský jazyk pre nich problémom nie je; naopak však v mnohých prípadoch strácajú vietnamčinu.²⁰ Mnohé deti, ktoré vyrástali mimo oblastí s vysokou koncentráciou vietnamskej komunity, sa s vietnamčinou stretávali iba v obmedzenom množstve, kamarátov a rovesníkov ako aj opatrovatel'ky (ktoré sa o deti starali dôsledkom dlhej pracovnej doby rodičov) mali zo slovenského jazykového prostredia, a okrem rozhovorov s rodinou sa nemali možnosť učiť vietnamský jazyk formálnejším spôsobom. Aj v tomto smere je však potrebné vyzdvihnúť sebestačnosť a organizovanosť vietnamskej komunity. Na základe dohody s mestskou časťou Bratislava - Nové Mesto sa vietnamskej komunite totiž podarilo už v roku 2011 zriadiť **výučbu vietnamského jazyka** pre deti na ZŠ Odborárska, ktorá sa nachádza práve v blízkosti Dimitrovky.²¹ Táto výučba okrem samotného jazyka deťom predstavovala aj vietnamskú kultúru všeobecne, jej zvyky, či jedlá – práve dôsledkom nedostatočných znalostí vietnamčiny totiž deti môžu stratiť cenné prepojenie na zvyšok rodiny, ktorá ostala vo Vietname, a tým pádom aj kontakt na svoju kultúru a časť vlastnej identity. Škola tiež ponúkala kurzy slovenčiny pre dospelých v spolupráci s Úniou vietnamských žien na Slovensku. Tento príklad dobrej praxe integrácie bol však hrađený zo súkromných zdrojov zástupcov komunity, čo zatiaľ limituje jeho replikovateľnosť.

Tretia generácia Vietnamcov je okrem jazyka špecifická aj v mnohých iných ohľadoch. Často sa v súvislosti s ňou skloňuje pojem tzv. ‚banánové deti‘. Slovom známeho zástupcu Vietnamcov na Slovensku, prezývaného Danny (celým menom Phuong Vo): ‚sú navonok ‚žltí‘, ale vo vnútri sú ‚bieli‘ ľudia‘.²² Zatiaľ čo ich rodičia na Slovensko prišli väčšinou už ako dospelí ľudia s určitou aspoň čiastočne vopred sformovanou identitou, práve títo mladí ľudia môžu najsilnejšie pociťovať svoje postavenie medzi dvoma rôznymi svetmi.²³ Zatiaľ čo v škole a medzi kamarátmi môžu žiť pomerne bežný život slovenského dieťaťa, doma sa môžu stretnúť s nepochopením zo strany rodičov vyplývajúcim z mnohých rozdielov medzi slovenskou a

²⁰ Daová 2013

²¹ <https://domov.sme.sk/c/5850889/mali-vietnamci-u-nas-stracaju-matercinu.html>

²² <https://fjuzn.sk/podari-sa-vietnamskej-komunite-stat-sa-narodnostnou-mensinou/>

²³ GAŠPAROVSKÁ, H. (2006) „Slovenskí Vietnamci“. In: *Kultúra ako emócia: Multikultúrna zbierka esejí, nielen o „nás“*. Bratislava: Nadácia Milana Šimečku, str. 15 – 23.

vietnamskou kultúrou, jazykovou bariérou medzi nimi, ako aj rôznymi životnými štýlmi svojich rodičov a ostatných Slovákov.

Ako ďalší problém vietnamskej komunity je potrebné spomenúť intoleranciu zo strany väčšinového obyvateľstva. Hoci táto komunita patrí na Slovensku ku tým viac tolerovaným skupinám,²⁴ stále sa kvôli svojmu menšinovému postaveniu a etnicite stretáva so znevýhodnením. Na jednej strane môžeme sledovať, že Vietnamci u nás bývajú často prehliadaní (ako to je napríklad v susedstve vyššie spomenutej Dimitrovky) a vnímaní len skrz zaužívané predsudky, podľa ktorých sú všetci Vietnamci pracovití obchodníci, ktorí nerozprávajú po slovensky, no vedia sa o seba postarať a nespôsobujú nám problémy.²⁵ Hoci mnohé tieto stereotypy nie sú nutne negatívne, je pochopiteľné, že ich všadeprítomnosť môže vietnamskej komunite do istej miery spôsobovať prekážky pri integrácii do zvyšku spoločnosti. V horších prípadoch však môžeme hovoriť o otvorenej diskriminácii a rasizme, ktoré neraz Vietnamcov sprevádzajú už od detstva.²⁶ Tieto javy bývali obzvlášť v minulosti citelné aj v médiách, ktoré Vietnamcov často prezentovali ako zločincov, podvodníkov či pašerákov lacného tovaru.²⁷ Zaujímavá je aj štúdia Szilvie Németh z Dunajskej Stredy, ktorá prostredníctvom Bogardusovej škály sociálnej vzdialenosti poukázala na fakt, že v špecifickom, lokálnom multietnickom kontexte tohto mesta bola vietnamská komunita akceptovaná zo všetkých skupín vôbec najmenej.²⁸

Aj napriek rôznym problémom však vidíme, že pre mnohých ľudí vietnamského pôvodu sa Slovensko stalo domovom. Vyrastá tu už tretia generácia Vietnamcov, a aj opakované snahy komunity získať štatút menšiny naznačujú, že ich záujem žiť v tejto krajine a byť jej plnohodnotnými členmi je dlhodobý a seriózny. Za posledných takmer 70 rokov sa stali neoddeliteľnou súčasťou štruktúry spoločnosti na Slovensku. Vietnamské podniky sú frekventovanými stálicami slovenských miest; mnohí Vietnamci sa u nás stali váženými

²⁴ VAŠEČKA, M. (2001) „Vzťah majoritnej populácie k Rómom“. In: GYARFÁŠOVÁ, O. et al. (eds.) *Krajina v pohybe. Správa o politických názoroch a hodnotách ľudí na Slovensku*. Bratislava: Inštitút pre verejné otázky.

²⁵ Hlinčíková 2011

²⁶ <https://dennikn.sk/1439133/z-vietnamu-do-tvrDOSoviec-susedov-sme-naucili-robot-pho-oni-nam-nosia-slivovicu>

²⁷ Williams a Baláž 2005

²⁸ Vietnamská menšina sa tak umiestnila pod slovenskú a maďarskú, no aj rómsku a čínsku menšinu či osoby čiernej pleti. NÉMETH, S. (2008). Előítéletesség és (in)tolerancia multietnikus környezetben. *Kalligram 2008/XVII*.

odborníkmi v najrôznejších oblastiach; sú našimi susedmi, kolegami či spolužiakmi. Ako komunita sa tiež snažia pomáhať aj zvyšku spoločnosti, napríklad šitím rúšok v reakcii na pandémiu COVID-19 či zbierkou na pomoc obetí výbuchu v Prešove.²⁹

Uznanie menšín na Slovensku

Je všeobecne známy fakt, že na Slovensku máme trinásť národnostných menšín. Menej známe však je, že štatút národnostnej menšiny v legislatíve zadaný nie je. Tradične sú menšiny štátom uznané formou zaradenia ich zástupcov do menšinového poradného orgánu Vlády SR (od roku 2011 je to Výbor vlády pre národnostné menšiny a etnické skupiny), a to rozhodnutím Vlády SR na podnet člena zodpovedného za ľudské práva a národnostné menšiny. Naposledy sa tak stalo v roku 2010, kedy bola do (vtedajšej) Rady vlády pre národnostné menšiny a etnické skupiny zaradená na podnet podpredsedu vlády Dušana Čaploviča srbská národnostná menšina.³⁰

Rovnako slabo definované sú aj podmienky na uznanie štatútu národnostnej menšiny. V prípade srbskej komunity sa stanovisko Slovenskej akadémie vied odvolávalo na autochtónnosť, teda dlhšiu prítomnosť tejto komunity na území Slovenska.³¹ Táto podmienka zjavne patrí do istého zvykového práva a bola v minulosti použitá aj pre podporu uznania iných národnostných menšín. Ďalšou implicitnou podmienkou je početnosť národnostnej komunity, nikde však nie je uvedené, aká je dolná hranica. Ako sme videli, najmenšie uznané národnosti na Slovensku majú iba niečo vyše tisíc členov. Treťou implicitnou podmienkou je súhlasné stanovisko vecne príslušnej sekcie Slovenskej akadémie vied, ktoré okrem iného skúma, či ide napríklad o etnografickú skupinu, alebo o „ozajstnú“, ucelenú národnostnú menšinu.

Najväčším problémom pri procese uznania, na ktorý sa prostredníctvom snahy Vietnamcov o uznanie konečne podarilo upozorniť, by mohol byť fakt, že nie sú autochtónnou, „domácou“ menšinou. Súčasná legislatíva nikde nešpecifikuje podmienky procesu uznania. Tento fakt na jednej strane doposiaľ brzdil snahy vietnamskej komunity o uznanie, na druhej strane ani

²⁹ <https://www.dobrenoviny.sk/c/181389/vietnamska-komunita-opat-pomaha-rozdavaju-ruska-a-dezinfekciu-zadarmo-tam-kde-to-najviac-potrebuju>

³⁰ <https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/4322/1>

³¹ https://lr.v.rokovania.sk/data/att/95818_subor.rtf

kritérium autochtónnosti nie je v legislatíve zakotvené. Ďalším problémom môže byť fakt, že nie je úplne jasné, kto má navrhnúť a kto má schváliť uznanie menšiny štátom.

Osobitnou otázkou ostáva, či by Slovensko vo všeobecnosti malo uznať štatút národnostnej komunity novým menšinám, alebo by ho malo rezervovať iba pre autochtónne, domáce menšiny. Súčasná medzinárodná prax však od tejto dichotómie čoraz viac ustupuje, keďže autochtónnosť sa stala pomerne arbitrárnym a nekonzistentným pojmom, užívaným inak v legislatíve každej krajiny.³² Podmienka autochtónnosti tiež môže byť zneužitá na odmietnutie prístupu k menšinovým právam a bráni tak efektívnej ochrane menšín. V tomto smere vyzdvihujeme napríklad uznanie vietnamskej menšiny českou vládou, ktorá podmienku autochtónnosti (resp. v Česku tzv. historicity) tejto komunite uznala, hoci patrí medzi „nové“ menšiny: *„Existence vietnamské národnostní menšiny v ČR není přechodný a pomíjející jev, nýbrž nepochybná historická skutečnost. Historické okolnosti vzniku vietnamské menšiny v České republice mají analogii ve vzniku české komunity v USA, Argentině a nejvíce snad ve Vídni. Také Češi odcházeli do těchto zemí a míst převážně za prací.“*³³

V Česku štatút menšiny napomáha Vietnamcom podporovať vlastnú kultúru a jazyk, čo by nepochybne bolo prínosným aj pre komunitu žijúcu na Slovensku. Okrem toho tiež umožňuje lepšie riešiť rôzne sociálne problémy, ktoré sa v praxi môžu vyskytnúť, napríklad pri zabezpečovaní rôznych dokladov či, v poslednom čase, pri očkovaní.³⁴ Zástupcovia vietnamskej komunity na Slovensku však opakovane zdôrazňujú, že uznanie štatútu národnostnej menšiny by pre nich bolo významným hlavne zo symbolického hľadiska, teda ako prejav prijatia zo strany väčšinovej spoločnosti.³⁵ Integrácia totiž nie je iba zodpovednosťou Vietnamcov: ide o obojstranný proces, ktorý by mal umožniť koexistenciu niekoľkých identít aj národností a rovnováhu medzi nimi, pričom jeho úspešnosť závisí do veľkej miery na podpore väčšinového obyvateľstva.³⁶ Práve uznanie štatútu menšiny je krokom, ktorý by symbolizoval túto ochotu väčšinového obyvateľstva prispieť svojim kúskom

³² Pre prehľad v rámci strednej Európy vid' napr. SLOBODA, M. (2016) „Historicity and citizenship as conditions for national minority rights in Central Europe: old principles in a new migration context“. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 42:11, str. 1808-1824.

³³ <https://www.vlada.cz/cz/ppov/rnm/mensiny/vietnamska-mensina-108870/>

³⁴ <https://fjuzn.sk/podari-sa-vietnamskej-komunite-stat-sa-narodnostnou-mensinou/>
<https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnm/aktuality/Zapis-z-jednani-Rady-vlady-pro-narodnostni-mensiny-18-6-2021.pdf>

³⁵ <https://fjuzn.sk/podari-sa-vietnamskej-komunite-stat-sa-narodnostnou-mensinou/>

³⁶ Vid' napr. Hlinčíková 2011.

k procesu integrácie Vietnamcov. Napomôcť tak rozvoju ich jazyka, kultúry či inštitúcií, čo by bolo ostatne prínosným aj pre zvyšok spoločnosti. Rovnako by týmto spôsobom Slovensko mohlo ukázať, že sa stáva modernejšou a tolerantnejšou krajinou, ktorá je schopná adresne riešiť problémy svojho obyvateľstva.

Čo navrhujeme

Navrhujeme, aby na zvýšenie právnej istoty v oblasti uznania národnostných menšín prijala Národná rada SR zákon **definujúci pojem národnostnej menšiny**, ako aj proces uznania tohto štatútu. Definícia v zákone by mala byť inkluzívna a nevychádzať z konceptu autochtonnosti, naopak by mala jasne určiť napríklad určitú početnosť a medzigeneračnú prítomnosť príslušníkov menšiny. Takáto úprava je aj súčasťou navrhnutého zákona o postavení národnostných menšín, jej prijatie je však dôležité nezávisle od širšej agendy menšinového zákona.

Navrhujeme, aby Vláda SR **uznala vietnamskej komunite štatút národnostnej menšiny**, čo by mohlo do veľkej miery pomôcť riešiť jej problémy a podporiť ďalšiu integráciu Vietnamcov do väčšinovej spoločnosti.

Odporúčame, aby Ministerstvo školstva podporilo **kurzy vietnamčiny** v lokalitách, kde je táto skupina zastúpená, na báze dobrej praxe na ZŠ Odborárska. Podobné kurzy by mohli byť ľahko realizovateľné aj v iných školách, ktoré navštevuje veľký počet vietnamských detí.

Vietnamskú menšinu navrhujeme zaradiť do zoznamu menšín, ktorých kultúra je finančne **podporovaná cez Fond na podporu kultúry národnostných menšín**.

Autori: Petra Sliepková, Ábel Ravasz